

УДК 342.9

Борис ЛОГВИНЕНКО

доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, просп. Гагаріна, 26, м. Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0000-0003-1894-4889

Scopus Author ID: 57208736280

DOI: 10.32782/LST/2022-1-14

Бібліографічний опис статті: Логвиненко, Б. (2022). Вимоги до зовнішнього вигляду поліцейських: крок вперед, два назад. *Law. State. Technology*, 1, 95–99, doi: 10.32782/LST/2022-1-14

**ВИМОГИ ДО ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ:
КРОК ВПЕРЕД, ДВА НАЗАД**

Курс на європейську інтеграцію обумовив потребу трансформації національної моделі публічного адміністрування. Однією з успішних реформ, де було впроваджено людиноцентристський підхід стала реформа правоохоронної системи, зокрема, створення у 2015 році Національної поліції України. Стандарти поліцейської діяльності передбачають не тільки визначений рівень професійної правосвідомості і суворе дотримання вимог законодавства під час виконання покладених на поліцію завдань. Значною мірою це пов'язано із внутрішнім організаційним аспектом такої діяльності – службовою дисципліною і підготовкою, дотриманням правил носіння однострою поліцейськими, їх належного зовнішнього вигляду.

Метою статті є розкриття проблемних питань адміністративно-правового регулювання вимог до зовнішнього вигляду поліцейських в Україні. Досягненню поставленої мети сприятиме комплексне використання методів і прийомів наукового пізнання в основу яких покладено діалектичний, індуктивний та компаративістський методи.

Наукова новизна. У статті розглянуто і запропоновано зміни до Правил носіння однострою поліцейських, затверджених наказом МВС України від 19.08.2017 № 718.

Як **висновок**, у статті наголошується, що МВС України доцільно зайняти більш лояльну позицію щодо татуювань та біомодифікацій у поліцейських, зокрема, пірсингу. Відповідні особливості жодним чином не перешкоджають виконанню поліцейськими службових обов'язків та не впливають на ефективність взаємодії поліції з громадськістю. Обґрунтовано, що пряма заборона на наявність татуювань у поліцейських, визначена у Правилах, є кроком у минуле, тоді як міжнародна практика йде шляхом лібералізації політики щодо татуювань у поліції. Запропоновані зміни і доповнення до п. 2 Розділу II «Особливості носіння предметів однострою поліцейських» Правил носіння однострою поліцейських.

Ключові слова: однострій, правила, зовнішній вигляд, татуювання, біомодифікації, ефективність поліцейської діяльності, лібералізація.

Borys LOHVYENKO

Doctor of Law, Professor at the Department of Administrative Law, Procedure and Administrative Activity, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, ave. Gagarina, 26, Dnipro, Ukraine, 49005

ORCID: 0000-0003-1894-4889

Scopus Author ID: 57208736280

DOI: 10.32782/LST/2022-1-14

To cite this article: Lohvynenko, B. (2022). Vymohy do zovnishnoho vyhliadu politseiskykh: krok vpered, dva nazad [Appearance requirements for police officers: one step forward, two back]. *Law. State. Technology*, 1, 95–99, doi: 10.32782/LST/2022-1-14

**APPEARANCE REQUIREMENTS FOR POLICE OFFICERS:
ONE STEP FORWARD, TWO BACK**

The course for European integration led to the need to transform the national model of public administration. One of the successful reforms where the human-centrist approach was implemented was the law enforcement system reform, in particular, the establishment of the National Police of Ukraine in 2015. The standards of police activity provide not only a certain level of professional justice and strict compliance with the requirements of the legislation in the fulfillment of tasks assigned to the police. This is largely due to the internal organizational aspect of such

activity – official discipline and preparation, compliance with the rules of wearing a one-way police, their proper appearance.

The purpose of the article is to reveal the problematic issues of administrative and legal regulation of requirements for the appearance of police in Ukraine. The achievement of this goal will be facilitated by the comprehensive use of **methods** and techniques of scientific knowledge that is based on dialectical, inductive and comparative methods.

Scientific novelty. The article deals and proposes changes to the rules of wearing a police officer's uniform, approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 19.08.2017 No. 718.

As a conclusion, the article emphasizes that the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is advisable to take a more loyal position on tattoos and bio modification of police, in particular, piercing. The relevant features do not in any way interfere with the performance of police officials and do not affect the effectiveness of police interaction with the public. It is substantiated that a direct ban on the presence of tattoos in police, defined in the rules, is a step in the past, while international practice is followed by liberalization of police tattoos. The proposed changes and additions to Section 2 of Section II "Features of wearing a police officer's uniform items" rules for wearing a police officer's uniform.

Key words: uniform, rules, appearance, tattoos, bio modification, police activity efficiency, liberalization.

Актуальність проблеми. Курс на європейську інтеграцію обумовив потребу трансформації національної моделі публічного адміністрування. Багато в чому це стосується не тільки зміни назв, принципів і завдань у роботі публічних інституцій, а й зміни самої філософії функціонування держави. Однією з успішних реформ, де було впроваджено людиноцентристський підхід стала реформа правоохоронної системи, зокрема, створення у 2015 році Національної поліції України. Масштабна перетестування в сукупності із рекрутингом нових поліцейських кадрів стали основою для формування нової особистості поліцейського, як особи, яка служить суспільству. Втім і до поліцейських почали висуватися вимоги, відмінні від стандартів діяльності органів внутрішніх справ України. Певні ліберальні зміни, як-то децентралізація поліції, фінансування і матеріально-технічне забезпечення, службова підготовка поліцейських, організація добору кадрів, система оцінювання якості роботи поліції, не знайшли належної підтримки та не були належним чином реалізовані. Серед іншого, це стосується правил носіння однострою поліцейськими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових і публіцистичних джерел свідчить про чималу кількість робіт, присвячених проблемам стандартів поліцейської діяльності, кадрового складу і дотримання службової дисципліни в органах Національної поліції. З-поміж інших можна відмітити працю І. Кузьменка, який досліджував організаційно-правові засади професійної підготовки управлінських кадрів поліції в країнах ЄС. Р. Дмитрик розкрив адміністративно-правовий статус поліцейського в Україні. Адміністративно-правове забезпечення підготовки кадрів Національної поліції України розкрила у роботі І. Савельєва. Також, принципи адміністративної діяльності патрульної поліції розглядав С. Чирік.

Метою статті є розкриття проблемних питань адміністративно-правового регулювання вимог до зовнішнього вигляду поліцейських в Україні. Досягненню поставленої мети сприятиме комплексне використання методів і прийомів наукового пізнання в основу яких покладено діалектичний, індуктивний та компаративістський методи.

Основний матеріал. Стандарти поліцейської діяльності передбачають не тільки визначений рівень професійної правосвідомості і суворе дотримання вимог законодавства під час виконання покладених на поліцію завдань. Значною мірою це пов'язано із внутрішнім організаційним аспектом такої діяльності – службовою дисципліною і підготовкою, дотриманням правил носіння однострою поліцейськими, їх належного зовнішнього вигляду.

Демілітаризація поліції сьогодні є загальноєвропейською тенденцією, яка передбачає відмову від використання мілітарних форм і методів діяльності, зміну системи спеціальних звань, поліцейського однострою, підходів до стройового вишколу, урочистих заходів за участю поліції тощо. Поряд із цим, викликають інтерес вимоги до зовнішнього вигляду поліцейських, та пов'язані із цим питання.

Нагадаємо, що наказом МВС України від 19.08.2017 № 718 були затверджені Правила носіння однострою поліцейських (Про затвердження Правил носіння однострою ... № 718, 2017) (далі – Правила). Вказаними Правилами був визначений порядок та умови використання предметів однострою, розміщення на ньому державних нагород, відомчих заохочувальних відзнак, знаків розрізнення та нагрудного знаку поліцейськими, у тому числі відрядженими (прикомандированими) до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, інших органів державної влади, установ та організацій, закладів, органів місцевого самоврядування, а також здобувачами вищої освіти

закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (Про затвердження Правил носіння однострою ... № 718, 2017). У наведених Правилах не було враховано вимог до зовнішнього вигляду поліцейських, що мало наслідком неоднозначний підхід до визначення таких критеріїв на місцях.

Спроба вирішити це питання була здійснена шляхом затвердження нової редакції зазначених Правил, що знайшло закріплення у наказі МВС України від 11.05.2022 № 287 (Про внесення змін до Правил ... № 287, 2022). Так, відповідно до п. 2 Розділу II «Особливості носіння предметів однострою поліцейських», носіння предметів однострою вимагає від поліцейського носіння охайних зачісок (стрижок), стриманого макіяжу та манікюру, підбору аксесуарів, що не є виразними (світлих, яскравих кольорів, з візерунками та великих розмірів), не відкривати (демонструвати) частини тіла з татуванням. Поліцейським дозволяється носити вуса та/або бороду, що не заважають використанню засобів індивідуального захисту (Про затвердження Правил носіння однострою ... № 718, 2017).

Відмова від демонстрації частин тіла з татуванням та носіння охайних зачісок (стрижок) поліцейськими може сприйматися як позитивна новація, але вона породжує низку нових невирішених питань, зокрема: 1) Що робити поліцейським, які вже мають татування на відкритих частинах тіла? 2) Які зачіски (стрижки) визначаються охайними? 3) Як бути з пірсингом, про який взагалі забули згадати?

Зауважимо, що у відповідь на інформаційний запит, Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України (лист від 15.09.2021 № 287зі/12/2/03-2021) повідомляє запитувача, що у Національній поліції України немає нормативно-правового акту або організаційно-розпорядчого документу, які б визначали зразки зачісок поліцейських (Інформаційний запит № 408400, 2021).

Скоріш за все, замість врегулювання спірних питань, у МВС України пішли шляхом простої заборони тих демократичних змін, що вже стали ознакою сучасної української поліції, як це стосується татувань.

Залишаючи осторонь дебати навколо доцільності чи недоцільності зазначених змін у правилах носіння однострою поліцейських, звернімося до низки критичних думок та зарубіжного досвіду з викладених питань.

Що стосується належності зачіски (стрижки) та носіння бороди поліцейськими, звернімося до позицій Європейського Суду з прав

людини (далі – ЄСПЛ). У довіднику із застосування ЄСПЛ статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) – «Право на повагу до приватного і сімейного життя» (Конвенція про захист прав людини ..., 1950) вказано, що особистий вибір щодо зовнішності, яку бажає мати особа як у громадському місці, так і в приватному житті, належить до вираження її особистості і тому підпадає під поняття приватного життя. У зв'язку із цим, раніше ЄСПЛ постановляв рішення щодо зачіски (Рора проти Румунії), відмови у допуску до університету через носіння бороди (Тіґ проти Туреччини), заборони носити у громадських місцях одяг, що приховує обличчя, для жінок, які бажають носити суцільне запинало на обличчі з причин, пов'язаних з їхнім віруванням (S.A.S. проти Франції), і появи в оголеному вигляді у громадських місцях (Gough проти Сполученого Королівства). Водночас, у кожній з цих справ Суд визнав обмеження на зовнішність особи пропорційними. Приміром, повна заборона на відрощування бороди в тюрмі була визнана порушенням статті 8 Конвенції, тому що Уряд не довів існування нагальної суспільної потреби, яка виправдовувала б така повну заборону (Biržietis проти Литви) (Довідник із застосування статті 8, 2018).

З викладеного випливає те, що носіння бороди, вибір зачіски (стрижки) є складовою приватного життя особи, втручання у яке забороняє стаття 8 Європейської конвенції з прав людини. Враховуючи те, що МВС України визначає для поліцейських критеріїв належності зачіски (стрижки) – охайність, а для вус та/або бороди – можливість використання засобів індивідуального захисту, у поліції дозволяються будь-які зачіски (стрижки) та вуса/бороди, за умови відповідності названим критеріям. Тим більш, як зазначалося нами вище зразків та описів форм належних зачісок (стрижок), вус та/або бороди, у поліції на теперішній час не існує.

Інша справа стосується татувань на відкритих ділянках тіла у поліцейських. Правилами передбачена пряма заборона відкривати (демонструвати) частини тіла з татуванням. Проте, як бути у випадку носіння літнього зразку однострою поліцейськими які вже мають татування?

Найпростіше вирішення ситуації вбачається нами у скасуванні норми про заборону татувань у поліцейських. Татування давно не є табу для поліцейських у розвинутих державах Європи та США. Приміром, французькі поліцейські отримали дозвіл на носіння татувань

та бороди у 2015 році, тоді як попередні правила, якими це заборонялось були прийняті аж у 1974 році. Крім того, завдяки таким новаціям поліція стає ближчою до населення (Стильні копи, 2015).

У поліції м. Шерман (штат Техас) політика щодо зовнішнього виду поліцейських передбачає можливість наявності у поліцейських татувань і модифікацій тіла. Поліцейський департамент міста є професійною організацією, яка несе відповідальність за те, щоб не образити та не виглядати непрофесійно перед представниками громадськості, яку обслуговує поліція. З цієї причини Департамент поліції забороняє демонструвати татування та/або біомодифікації, які є нецензурними, принизливими, явно образливими, створюють враження переваги чи упередженості для громадськості чи інших членів Департаменту, або містять повідомлення, які можуть бути деструктивними на робочому місці, або вплинути на продуктивність служби (Tattoo Policy, 2022).

У м. Франклін (штат Теннесі) поліцейським було дозволено демонструвати татування, за виключенням татувань на руках, шиї чи обличчі. Крім того, вони не можуть бути образливими, дискримінаційними чи невідповідними за своєю природою. Поліція м. Гамільтона (штат Огайо) також змінила свою політику влітку 2021 року: видимі татування у поліцейських дозволені відповідно до правил, подібних до тих, що діють в інших департаментах поліції регіону (Lauren Pack, 2022).

Поліцейська федерація Англії та Уельсу (PFEW) на офіційній Інтернет сторінці закликає до національної уніфікації стандартів зовнішнього вигляду поліцейських щодо татувань, а не місцевого тлумачення правил і норм. Федерація закликає до прийняття сучасного, послідовного національного підходу до політики татувань у всій поліції. На переконання Федерації, поліцейські сили повинні бути більш відкритими, а поліцейські мають відображати сучасне суспільство, частиною якого вони є. Результати проведеного Федерацією дослідження свідчать про те, що більше 48 % поліцейських мають татування, з яких 17 % – на видимих ділянках тіла. Причому татування на руках, спині та плечах складають 63 % від загальної кількості, тоді як 88 % з усіх видимих татувань розташовані на нижній частині руки, або на зап'ясті. 93 % поліцейських із видимими татуваннями

не стикалися з жодними проблемами у відносинах з керівниками, іншими колегами, публічними службовцями чи громадськістю (Police Appearance Standards, 2021).

Викладене свідчить про те, що МВС України доцільно зайняти більш лояльну позицію щодо татувань та біомодифікацій у поліцейських, зокрема, пірсингу. Відповідні особливості жодним чином не перешкоджають виконанню поліцейськими службових обов'язків та не впливають на ефективність взаємодії поліції з громадськістю. Тому ми вважаємо прямо заборону на татування, зазначену у Правилах кроком у минуле, тоді як міжнародна практика йде шляхом лібералізації політики щодо татувань у поліції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Пропонуємо внести зміни і доповнення до Правил носіння однострою поліцейських, затверджених наказом МВС України від 19.08.2017 № 718, виклавши п. 2. Розділу II «Особливості носіння предметів однострою поліцейських» (Про затвердження Правил носіння однострою ... № 718, 2017), виклавши його у наступній редакції:

«2. Носіння предметів однострою вимагає від поліцейських носіння охайних зачісок (стрижок), стриманого макіяжу та манікюру, вусів та/або бороди, що не заважають використанню засобів індивідуального захисту. Довжина бороди поліцейського не має перевищувати чотирьох сантиметрів.

Поліцейським дозволяється носіння татувань за наступних умов: а) забороняються татування на будь-якій ділянці голови, шиї чи обличчі; б) татування не мають носити сексуальний, злочинний, дискримінаційний або інший образливий характер, містити нецензурну лексику, скорочення або номери радикальних рухів чи злочинних угруповань; в) будь-яке татування, видиме або помітне лише за допомогою ультрафіолетового світла, має відповідати вимогам, викладеним вище.

Зазначені правила та умови поширюються також на біомодифікації (пірсинг, боді-арт) та брендovanі аксесуари».

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються нами у розробленні єдиних стандартів та вимог до зовнішнього виду поліцейських, а також дисциплінарної відповідальності за порушення Правил носіння однострою поліцейських.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Правил носіння однострою поліцейських: наказ МВС України від 19.08.2017 № 718 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text>
2. Про внесення змін до Правил носіння однострою поліцейських: наказ МВС України від 11.05.2022 № 287. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-22#n13>
3. Зовнішній вигляд поліцейського/курсанта. Запит № 408400 URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/zovnishnii_vighliad_politsieisko#incoming-340058
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Довідник із застосування статті 8 Європейської конвенції з прав людини. ЄСПЛ. С. 43 URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_UKR.pdf
6. Стильні копи. Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/117448-francuzkim_policeyskim_dozvolyat_nositi_borodi_ta_tatuyuvann.html
7. Tattoo Policy. Sherman Police. URL: <https://www.shermanpolice.com/tattoo-policy>
8. Pack Lauren. Police agencies loosen tattoo policy in effort to recruit, retain officers. URL: <https://www.daytondailynews.com/crime/police-agencies-loosen-tattoo-policy-in-effort-to-recruit-retain-officers/RUC6HJLBCFBSPBNWZZ4GH3GS4U/>
9. Police Appearance Standards. The Police Federation of England and Wales (PFEW). URL: <https://www.polfed.org/campaigns/police-appearance-standards/>

REFERENCES:

1. Pro zatverdzhennia Pravyi nosinnia odnostroi politseiskykh [On the approval of the Rules for wearing police uniforms]: nakaz MVS Ukrainy vid 19.08.2017 № 718 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text> [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do Pravyi nosinnia odnostroi politseiskykh [On making changes to the Rules for wearing police uniforms]: nakaz MVS Ukrainy vid 11.05.2022 № 287. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-22#n13> [in Ukrainian].
3. Zovnishnii vyhliad politseiskoho/kursanta (2021) [The appearance of a police officer/cadet]. Zapyt № 408400 URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/zovnishnii_vighliad_politsieisko#incoming-340058 [in Ukrainian].
4. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (z protokolamy) (Ievropeiska konventsiiia z prav liudyny) [European Convention on Human Rights]: Mizhnarodnyi dokument vid 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
5. Dovidnyk iz zastosuvannia statti 8 Yevropeiskoi konventsii z prav liudyny (2018) [Handbook on the application of Article 8 of the European Convention on Human Rights]. YeSPL. S. 43 URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_UKR.pdf [in Ukrainian].
6. Stylni kopy (2015) [Stylish cops]. Zakon i biznes. URL: https://zib.com.ua/ua/117448-francuzkim_policeyskim_dozvolyat_nositi_borodi_ta_tatuyuvann.html [in Ukrainian].
7. Tattoo Policy (2022). Sherman Police. URL: <https://www.shermanpolice.com/tattoo-policy> [in English].
8. Pack, L. (2022) Police agencies loosen tattoo policy in effort to recruit, retain officers. URL: <https://www.daytondailynews.com/crime/police-agencies-loosen-tattoo-policy-in-effort-to-recruit-retain-officers/RUC6HJLBCFBSPBNWZZ4GH3GS4U/> [in English].
9. Police Appearance Standards (2021). The Police Federation of England and Wales (PFEW). URL: <https://www.polfed.org/campaigns/police-appearance-standards/> [in English].